

Nr 16

Utlåtande i anledning av skrivelse från riksdagens ombudsmän angående tjänsteorganisationen vid riksdagens om- budsmannaexpedition.

Riksdagens ombudsmän har i skrivelse till bankoutskottet den 2 februari 1968 (*bilaga*) upptagit frågan om tjänsteorganisationen vid riksdagens ombudsmannaexpedition. Denna tillkommer genom den ombildning av riksdagens nuvarande ombudsmannaämbeten varom riksdagen beslutat i december 1967 (K1LU 1967:1) och som verkställs dagen efter den då val av ombudsmän förrättats under 1968 års riksdag. Ombudsmännen hemställer i skrivelsen att tjänster inrättas för ombudsmannaexpeditionen och att bemyndiganden meddelas i anslutning härtill i enlighet med deras i skrivelsen angivna förslag.

Bankoutskottet behandlar i utlåtandet också frågan om anslag till riksdagens ombudsmannaexpedition för tiden från dess inrättande till utgången av budgetåret 1967/68.

Såsom framgår av ombudsmännens skrivelse innebär nyssnämnda riksdagsbeslut att justitie- och militieombudsmannaämbetena skall sammanföras till ett gemensamt ämbete med tre ombudsmän, envar med titeln justitieombudsman, och att det gemensamma ämbetet skall benämnas riksdagens ombudsmannaexpedition. För de tre ombudsmännen skall — något som icke beröres i skrivelsen — finnas två ställföreträdare, vilka skall dels vikariera för ombudsmännen under semester eller vid annat förfall, dels vid behov under annan tid utföra vissa göromål som ankommer på ombudsman. Den generella rätt till faktisk dubblering av ombudsmannatjänsterna inom viss tidsram som hittills funnits skall upphöra.

Vid utformningen av den nya ordningen har sammansatta konstitutions- och första lagutskottet även i viss utsträckning prövat vilken personalorganisation som skall stå till ombudsmännens förfogande. Dess av riksdagen godkända förslag därvidlag omfattar tjänster fr. o. m. kanslichefs- t. o. m. byrådirektörsnivå. I fråga om övriga tjänstemän har förutsatts att ombudsmännen skulle göra erforderliga framställningar och fatta de beslut vartill de själva äger befogenhet enligt gällande bestämmelser. En sådan framställning görs i nu förevarande skrivelse.

På basis av sålunda föreliggande material har bankoutskottet prövat frågan om vilka tjänster som bör inrättas vid den nya ombudsmannaexpeditionen. Vissa av ifrågavarande tjänster är i och för sig av natur att kunna inrättas av ombudsmännen själva. I likhet med vad som skett i andra fall (jämför senast bankoutskottets utlåtande 1967 nr 63 i vad avser personalorganisationen vid riksdagens revisorers kansli) torde emellertid riksdagen nu lämpligen böra fatta beslut om personalorganisationen i dess helhet.

Riksdagens förvaltningskontor har — på grundval av de organisatoriska förutsättningar som framgått dels av vad sammansatta konstitutions- och första lagutskottet anfört i sitt nämnda utlåtande, dels av vad bankoutskottet i anslutning därtill och i anledning av ombudsmännens skrivelse beslutat hemställa i fråga om inrättandet av tjänster — den 6 mars 1968 förhandlat och träffat avtal med vederbörande arbetstagarorganisationer om lönegradsplaceringen av tjänster vid riksdagens ombudsmannaexpedition. Detta avtal har den 13 mars 1968 godkänts av riksdagens lönelegation under förbehåll att riksdagen, i den mån så erfordras, godkänner de organisatoriska förutsättningar som legat till grund för detsamma. Förvaltningskontoret har vidare med vederbörande arbetstagarorganisationer fört överläggningar rörande ombudsmannatjänsternas lönegradsplacering, vilken enligt avtal skall vara undantagen från kollektivavtalsreglering, och arvodesättningen för ställföreträdartjänsterna, ett ämne som likaledes faller utanför kollektivavtalsregleringen. Med skrivelse den 7 mars 1968 har förvaltningskontorets styrelse till bankoutskottet överlämnat förslag i sistnämnda ämnen. Detta förslag har tillkommit i anslutning till överläggningarna och av organisationerna lämnats utan erinran.

Riksdagen torde nu i enlighet med sitt nämnda beslut år 1967, i anledning av ombudsmännens framställning och med beaktande av det av riksdagens lönelegation godkända avtalet om lönegradsplacering av tjänster vid riksdagens ombudsmannaexpedition böra besluta rörande personalorganisationen vid denna. Utskottet föreslår härvidlag följande.

Envar av ombudsmannatjänsterna, vilka enligt riksdagens beslut skall vara tre, bör — liksom de hittillsvarande ombudsmannatjänsterna och i överensstämmelse med vad riksdagens förvaltningskontor efter hörande av vederbörande arbetstagarorganisationer föreslagit — vara placerad i lönegrad Cp 6. Ombudsmännens ställföreträdare bör under den tid de tjänstgör — liksom hittills och likaledes i enlighet med förvaltningskontorets förslag — uppbära arvode motsvarande löneklass C 6. Vid ombudsmannaexpeditionen bör vidare inrättas följande tjänster, vilka omfattas av det ovannämnda avtalet:

antal	tjänstebenenämning	lönegrad
1	kanslichef	Cp 4
6	byråchef	Cr 2
4	byrådirektör/avdelningsdirektör.....	högst Br 6
1	assistent	Ao 17
1	förste kontorsskrivare	Ao 15
1	förste kontorsskrivare	Ae 15
3	kansliskrivare.....	Ae 11
2	kontorsbiträde	högst A 9
1	expeditionsförman.....	Ao 11
1	expeditionsvakt.....	högst A 9

Antalet tjänster av de tre förstnämnda kategorierna överensstämmer med det som föreslagits av sammansatta konstitutions- och första lagutskottet i dess nämnda betänkande och har alltså tidigare godkänts av riksdagen. För de av det sammansatta utskottet föreslagna byrådirektörstjänsterna anges dock med hänsyn till lönegradsplaceringen alternativ tjänstebenenämning. Hur personalbehovet i övrigt beräknats framgår av ombudsmännens skrivelse. Den däri föreslagna personalorganisationen betecknas som en minimiorganisation. Enligt den fastställda instruktionen äger emellertid ombudsmännen i mån av behov och tillgång på medel anlita också annan personal än den som upptagits på personalförteckning ävensom experter och sakkunniga. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att ombudsmännen beträffande inplacering av högstlönegradstjänsters innehavare i lönegrad liksom beträffande löne- och arvodesättning i övrigt har möjlighet att samråda med riksdagens förvaltningskontor.

Den nuvarande kanslichefstjänsten vid JO-ämbetet kommer att i organisationen för riksdagens ombudsmannaexpedition motsvaras av en ny tjänst med delvis annan karaktär. Såsom ombudsmännen anför torde innehavaren av den nuvarande tjänsten, kanslichefen C. G. Lidberg, inte böra flyttas till den nya tjänsten. Utskottet biträder ombudsmännens förslag att Lidberg medges rätt att, efter entledigande i samband med omorganisationen, uppbära full förordnandepension, oaktat de formella förutsättningarna därför icke helt uppfyllts.

I den mån annan innehavare av ordinarie tjänst vid något av de nuvarande ombudsmannaämbetena inte erhåller lägst motsvarande tjänst i den nya organisationen torde han få kvarstå på hittillsvarande tjänst, vilken därvid föres (respektive bibehålles) på övergångsstat. Innehavare av sådan tjänst på övergångsstat bör vara skyldig att fullgöra de göromål inom ombudsmannaexpeditionen som åläggs honom. Härvid bör, då så är motiverat, för dessa göromål avsedd tjänst vid expeditionen hållas vakant.

De anslag som anvisats till justitieombudsmannen och hans expedition samt militieombudsmannen och hans expedition för avlöningar respektive omkostnader bör inte belastas med utgifter som hänför sig till den nya organisationen. Då medelsbehovet för denna under den återstående delen av innevarande budgetår torde i stort sett motsvara det som beräknats för de båda hittillsvarande ombudsmannaämbetena under samma tid torde emellertid de anslag som nu bör anvisas till riksdagens ombudsmannaexpedition lämpligen upptagas med endast formella belopp. I vilken mån den för budgetåret 1967/68 kalkylerade medelsramen kan komma att överskridas låter sig svårligen beräknas. Det må erinras om att den nya ombudsmannatjänsten kan sägas existera redan för närvarande genom faktisk dubblering av justitieombudsmannens ämbete. Hur lönekostnaderna i övrigt kommer att förhålla sig till dem som nuvarande personalorganisation medför blir väsentligen beroende av ombudsmännens beslut om tjänstetillsättningar och eventuellt om anlitande av ytterligare personal utöver innehavarna av de tjänster som nu föreslås inrättade.

Vid utnyttjandet av de nya anslagen bör tillämpas en fördelning på olika anslagsposter efter de principer som kommit till uttryck under motsvarande anslagsrubriker i specifikationen till anslagen på fjortonde huvudtiteln under budgetåret 1967/68 (BaU 1967: 39, s. 30 f.).

Utskottet hemställer,

att riksdagen med bifall till riksdagens ombudsmäns förevarande framställning

1) beslutar om tjänsteorganisation för riksdagens ombudsmannaexpedition i enlighet med vad ovan anförts;

2) beslutar om pension åt kanslichefen C. G. Lidberg i enlighet med vad ovan anförts;

3) anvisar på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68

a) till *Riksdagens ombudsmannaexpedition: Avlöningar* ett förslagsanslag av 1 000 kronor,

b) till *Riksdagens ombudsmannaexpedition: Omkostnader* ett förslagsanslag av 1 000 kronor.

Stockholm den 13 mars 1968

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNELL

Närvarande

såvitt gäller inrättande av tjänster:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h), Nils Theodor Larsson (cp)*, Lundin (s) och Enarsson (h);

från andra kammaren: fru Renström-Ingenäs (s), herrar Berglund (fp), Franzén i Motala (s), Börjesson i Glömminge (cp), Bengtsson i Landskrona (s), Larsson i Umeå (fp) och Bengtson i Solna (h)*;

såvitt gäller övriga frågor:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h), Hilding (fp), Lundin (s), Enarsson (h) och Mattsson (cp);

från andra kammaren: herr Regnéll (h), fru Renström-Ingenäs (s), herrar Berglund (fp), Franzén i Motala (s), Börjesson i Glömminge (cp), Bengtsson i Landskrona (s), Larsson i Umeå (fp) och Ekström i Iggesund (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

*Bilaga**Till Riksdagens Bankoutskott*

Riksdagen har den 14 december 1967 fattat beslut om omorganisation av riksdagens ombudsmannaämbeten och därvid godkänt de av sammansatta konstitutions- och första lagutskottet angivna riktlinjerna för densamma. Beträffande dessa kan följande antecknas från utskottets betänkande (K1LU 1967: 1).

JO- och MO-ämbetena skall sammanföras till ett gemensamt ämbete med tre ombudsmän. Envar av dem skall bära titeln justitieombudsman. Det gemensamma ämbetet skall benämnas riksdagens ombudsmannaexpedition. I fråga om den personalorganisation, som skall stå till ombudsmännens förfogande, erinrade utskottet om att 1963 års JO-utredning, som föreslagit två skilda ämbeten, för vardera av dessa upptagit en kanslichef, tre byråchefer och två byrådirektörer. Utredningen hade vidare förutsatt att därutöver skulle få anlitas extra personal ävensom särskilda sakkunniga och experter i mån av behov och tillgång på medel. Utskottet förklarade för sin del, att samordningen till ett gemensamt ämbete föranleder att endast en tjänst som kanslichef behöver inrättas. Förslaget i fråga om byråchefer, byrådirektörer, extra personal samt särskilda sakkunniga och experter lämnade utskottet utan erinran.

Beträffande expedition för de två ombudsmännen hade JO-utredningen föreslagit att en gemensam sådan skulle inrättas och angett visst personalbehov för denna. Utskottet gick inte in på någon närmare prövning av detta

personalbehov utan förutsatte, att ombudsmännen kommer att göra erforderliga framställningar och fatta de beslut vartill de själva äger befogenhet enligt gällande bestämmelser.

Den nya organisationen skall gälla från och med dagen efter den då val av riksdagens ombudsmän förrättas under 1968 års riksdag. För att riksdagens ombudsmannaexpedition skall kunna träda i funktion med full effektivitet från början bör dess personalorganisation lämpligen utformas i förväg. I fråga om de högre tjänsterna har sammansatta konstitutions- och första lagutskottet redan angett riktlinjerna. Vi har intet att tillägga utan förutsätter, att dessa tjänster kommer att utgöras av en kanslichefstjänst (Cp), sex byråchefstjänster (Cr) och fyra byrådirektörstjänster (Ar med högstlönegrad) jämte erforderlig extra personal, sakkunniga och experter. Vid jämförelse med nuvarande personalförteckningar för JO och MO innebär detta att en byråchefstjänst och en byrådirektörstjänst tillkommer. Här må inskjutas att antalet byrådirektörstjänster ursprungligen avvägts med tanke på två ombudsmän med var sitt kansli, vardera med två byrådirektörer. I vad mån tre ombudsmän kan komma att behöva flera byrådirektörstjänster än som avsetts för två ombudsmän är en fråga som kan diskuteras. Dessa överväganden torde emellertid kunna anstå till dess erfarenheter vunnits av den nya organisationen.

Vad gäller personalorganisationen i övrigt innebär sammanslagningen av ämbetena att de nuvarande två registratorsexpeditionerna sammanförs till en. Med utgångspunkt i nuvarande ärendeantal hos JO och MO — närmare 2 000 hos JO och 1 000 hos MO — kan det nya ämbetet antas komma att handlägga ett mycket stort antal ärenden om året. För att registrerings- och expedieringsåtgärderna i ett så stort antal ärenden skall kunna bemästras behövs två registratorstjänster, varav en förenad med förmansställning, jämte en ytterligare tjänst med uppgift för innehavaren att vid behov ersätta en registrator. Det är sannolikt att ytterligare arbetskraft kommer att behövas. Lämpligast synes dock vara att nu endast tre tjänster inrättas med rätt för ombudsmännen att anlita den extra personal som därutöver bedöms erforderlig. Till jämförelse kan nämnas att för närvarande finns inrättade för registratorsgöromålen hos JO en assistenttjänst i Ao 15 och hos MO en kontorsskrivartjänst i Ao 13 (innehavaren uppehåller dock med långtidsvikariat tjänst i lönegrad A 15). Härutöver tjänstgör hos JO en extra tjänsteman (Ag 15) och timavlönad extra arbetskraft.

Det nya ämbetet kommer att förfoga över lokaler som är belägna i två skilda våningar. Det blir under sådana förhållanden oundvikligt att en gemensam telefonväxel inrättas. Till denna behövs en växeltelefonist som dessutom sysselsätts med maskinskrivningsarbete. För maskinskrivningsdetaljen torde i övrigt behövas fyra maskinskriverskor. Hos JO finns för närvarande ingen kontoristtjänst inrättad, medan hos MO finns en i Ao 9 på

övergångsstat, vars innehavare dock uppehåller annan tjänst hos fortifikationsförvaltningen.

JO- och MO-ämbetena förfogar nu över var sin expeditionsvakt. Redan på grund av arbetsuppgifternas mängd kommer två expeditionsvakter att behövas på den gemensamma expeditionen. Härtill kommer att uppdelningen av lokalerna på två våningar nödvändiggör tillgång till två expeditionsvakter, en för varje våning. Hos JO finns för närvarande ingen tjänst som expeditionsvakt upptagen i personalförteckningen medan hos MO finns en tjänst som förste expeditionsvakt i Ao 9 på övergångsstat.

Det bör framhållas att det redovisade personalbehovet bedömts med utgångspunkt i nuvarande personalkadror hos JO- och MO-ämbetena. På grund av svårigheterna att med större bestämdhet förutse det verkliga personalbehovet har organisationen bedömts med försiktighet och får betraktas som en minimiorganisation. Det torde böra ankomma på det nya ämbetets ombudsmän att, sedan erfarenhet vunnits av den nya organisationen, göra de ytterligare framställningar i personalthänseende som kan finnas påkallade.

Inga tjänster innehas vid JO- och MO-ämbetena med fullmakt. Konstitutorialtjänster har endast de två registratorerna samt kontoristen och expeditionsvakten hos MO. Övriga tjänstemän utom kanslichefen är tillsatta genom förordnande tills vidare. I övergångsskedet mellan det att den nya organisationen trätt i kraft och det att denna organisations tjänster tillsatts kan innehavarna av de nuvarande tjänsterna vid JO- och MO-ämbetena åläggas att fullgöra dessa vid det nya ämbetet. Om och i vad mån det kan bli aktuellt att föra någon av konstitutorialtjänsterna vid JO- och MO-ämbetena till övergångsstat kan inte bedömas förrän tjänsterna vid riksdagens ombudsmannaexpedition tillsatts.

Kanslichefstjänsten vid JO-ämbetet är en Cp-tjänst på vilken förordnande meddelas för sex år i sänder. Tjänsten innehas av kanslichefen C. G. Lidberg sedan den 1 januari 1958. Efter det att Lidberg genom beslut av JO den 27 juni 1966 erhållit partiell tjänstebefrielse från och med den 1 juli 1966, har tjänsten genom ett samma dag meddelat förordnande om långtidsvikariat varit dubblerad. Det Lidberg senast meddelade förordnandet på kanslichefstjänsten löper till och med den 31 december 1969. Lidberg har emellertid vid ett par tidigare tillfällen muntligen förklarat sig önska entledigande från förordnandet under förutsättning att han därvid tillerkänns full förordnandepension. Lidberg, som för närvarande befinner sig utomlands, har före avresan bestämt förklarat sig önska sådant entledigande och kommer att göra formlig framställning härom.

Det har inte tidigare varit möjligt att villfara Lidbergs önskemål. Då nu det läget kommer att inträda att kanslichefstjänsten vid JO-ämbetet i organisationen för riksdagens ombudsmannaexpedition kommer att motsvaras

av en ny tjänst med delvis annan karaktär än såväl nuvarande tjänst som de kanslichefstjänster 1963 års JO-utredning föreslog, torde innehavaren av den nuvarande kanslichefstjänsten vid JO-ämbetet inte böra flyttas till den nya tjänsten. De alternativ, som då i praktiken står till buds, är att antingen föra den gamla tjänsten till övergångsstat med full lön enligt Cp 3 jämte avlöningsförstärkning eller att bifalla innehavarens framställning om entledigande från förordnandet med rätt till full förordnandepension. Av dessa alternativ synes det sista avgjort vara att föredra. Det förtjänar nämnas att innehavaren innevarande år uppnår 55 års ålder och att vid omorganisationen endast 1 3/4 år kommer att återstå av förordnandeperioden. Omorganisationen bör betraktas som sådant särskilt skäl som enligt 36 § statstjänstemannalagen krävs för entledigande under löpande förordnandeperiod. Med hänsyn till omorganisationen måste det vidare anses skäligt att full förordnandepension utgår. Undertecknad Bexelius vill också gärna i detta sammanhang betyga att Lidberg gjort mycket förtjänstfulla insatser för JO-ämbetet.

Under hänsvisning till det anförda hemställer vi, att tjänster inrättas för riksdagens ombudsmannaexpedition och att bemyndiganden meddelas i anslutning härtill i enlighet med våra förslag.

Stockholm i justitie- och militieombudsmannaexpeditionerna den 2 februari 1968.

ALFRED BEXELIUS

HUGO HENKOW

/ Bertil Wennergren